

Мельниченко В. Р.,
здобувач вищої освіти
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
Моїсеєнко Д. М.,
доцент кафедри
цивільно-правових дисциплін
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук

ІНСТИТУТ АНАЛОГІЇ ЗАКОНУ І АНАЛОГІЇ ПРАВА В ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСУАЛЬНОМУ ПРАВІ

Аналогія закону і аналогія права в цивільному процесі – це спосіб усунення прогалин у законодавстві, що регулюється Цивільним процесуальним кодексом України (Надалі – ЦПК України), а саме ч. 9 ст. 10 ЦПК зазначає: «якщо спірні відносини не врегульовані законом, суд застосовує закон, що регулює подібні за змістом відносини (аналогія закону), а за відсутності такого – суд виходить із загальних засад законодавства (аналогія права)».

В якості прикладу судової практики щодо застосування аналогії можна навести ухвалу Борзнянського районного суду Чернігівської області, де застосована попередня редакція, а саме ст. 8 ЦПК України. Відповідно, ОСОБА_1 звернувся до суду із заявою про забезпечення доказів, посилаючись на те, що йому необхідні докази для подачі позовної заяви щодо спору стосовно поділу спадкового майна, але в нього є певні труднощі при їх отриманні. У цей же день, до відкриття провадження у справі, ОСОБА_1 подав до суду заяву про повернення йому зазначеної заяви.

В ухвалі суду було зазначено, що повертає позов позивачеві відповідно до поданої ним заяви в разі, якщо провадження в справі не відкрито, тобто за змістом минулої редакції ст. 8 ЦПК України, якщо спірні відносини не врегульовані законом, суд застосовує закон, що регулює подібні за змістом відносини (аналогія закону), а за відсутності такого суд виходить із загальних засад законодавства (аналогія права). Відповідно, ОСОБА_1 своєчасно подав заяву про повернення його попередньої заяви про забезпечення доказів, то згідно з аналогією закону, заява ОСОБА_1 підлягає задоволенню [5].

Відповідно, інститут аналогії у цивільному процесуальному праві – це процесуально-правовий інститут, що складається із систем процесуальних норм, які встановлюються порядком застосування аналогії закону та аналогії права стосовно регулювання цивільно-процесуальних відносин у випадку прогалин у законодавстві.

Функціями інституту аналогії у цивільному процесуальному праві є такі: виявлення цивільних процесуальних відносин, які знаходяться у сфері

правового впливу та потребують правового регулювання; забезпечення стабільності цивільних процесуальних відносин; регулювання цивільних процесуальних відносин, які повністю чи частково нерегульовані нормами права; гарантування кожному права на судовий розгляд справи; розвиток права шляхом застосування за аналогією права чи закону норм або принципів права до цивільних процесуальних відносин, нерегульованих у законі [3, с. 339].

Також, межі застосування аналогії у цивільному процесуальному праві – це встановлений законом граничний обсяг повноважень судді під час винесення рішень за умови застосування аналогії у цивільному процесі [2, с. 14].

Про можливість застосування аналогії права та аналогії закону в цивільному процесуальному праві свідчить потреба судів у цьому, це потрібно з метою захисту законних прав та інтересів особи [1].

Саме визнання законодавцем можливості використання аналогії закону надає судам можливість забезпечувати права та інтереси відповідних осіб, а не відмовляти у доступі до правосуддя з формальних причин. При цьому, застосування аналогії закону в процесі розгляду та вирішення цивільної справи допускається за умови, що таке застосування є єдиним засобом забезпечення реалізації прав та обов'язків учасників процесу, які процесуальним законом передбачені та здійснюється в межах галузі цивільного процесуального законодавства України [1].

Відповідно, застосування аналогії закону забезпечується за допомогою таких вимог: використовується лише тоді, коли чітко встановлено прогалину у праві; застосування до даного випадку законодавства, що регулює подібні відносини, тобто застосовуються як закони, укази, постанови, так й інші нормативно-правові акти; законодавство не повинно суперечити суті відносин, до яких воно застосовується за аналогією.

Під аналогією права розуміється застосування до відповідних відносин загальних засад з урахуванням певних вимог у випадку коли відносини, стосовно яких виник спір, відсутні правові норми які регулювали б подібні відносини.

Необхідність у застосуванні аналогії (закону або права) обумовлена неповнотою в чинному законодавстві, вираженою у відсутності конкретного нормативного припису відносно фактичних обставин, що перебувають у сфері правового регулювання [4, с. 394].

Отже, аналогія закону і аналогія права застосовується у випадку наявності прогалин у регулюванні цивільно-процесуальних відносин.

Список використаних джерел:

1. Аналогія права та аналогія закону в цивільному судочинстві. URL: <https://magistr.ua/works/54/170461>.
2. Калашник О. М. Процесуальний порядок у цивільному процесі. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія юридичні науки*. 2017. № 1. С.13-18.
3. Калашник О. М. Аналогія як спосіб подолання прогалин у цивільному судочинстві. *Юридичний вісник*. 2014. № 6. С. 334-341.
4. Рубля О. Аналогія закону та аналогія права в цивільному процесі України. *Актуальні проблеми держави і права*. 2011. С. 392-396.
5. Ухвала Борзнянського районного суду Чернігівської області від 02.12.2009 р. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/7508513>.